

СТАНОВИЩЕ

От доц.д-р Иван Миленски, ВТУ „Св.Св.Кирил и Методий“-филиал гр.Враца
за дисертационния труд на *Надзифе Асимова Чангалова*

На тема:

ФОРМИРАНЕ НА ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПРИРОДАТА КАТО ЦЕННОСТ НА КУЛТУРАТА (ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ)

Представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по

Област на висше образование 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.2. Педагогика, специалност Теория на възпитанието и
дидактика (предучилищна педагогика)

Научен ръководител: проф. дн Елка Янакиева

1.Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за становище дисертационен труд съдържа 307 страници, илюстриран е с 8 таблици, 10 фигури и 19 хистограми. Към него е включено приложение от 606 страници с 21 план-конспекти на педагогически ситуации с включени в тях 21 приказки с автор Н-Чангалова, 15 приказки и стихотворения от други български автори, 37 дидактични упражнения, 22 народни песни, 137 фотографии, 34 протоколи и материали за диагностични процедури, 26 таблици, план-сценарий за битова седянка, иновативен вариант за природен календар. Списъкът с използвана литература включва 419 заглавия, от които 414 са на кирилица, а 5 са на латиница.

Дисертационният труд е резултат от самостоятелната научно-изследователска работа на Надзифе Чангалова. В него тя разработва един актуален проблем на ориентирането в света: педагогическите проекции при формиране на отношение към природата в горна предучилищна възраст, разгледано през призмата на културните аспекти при изграждане на детската личност. Дисертацията е композирана от увод, четири глави, заключение, изводи, приноси, литература и приложения, които са отделени в допълнително книжно тяло.

2.Методологическа характеристика на изследването

Методологическите характеристики на изследването включват проблема, темата, актуалността, обекта и предмета на изследването, целта, хипотезата и задачите на изследването, които са изведени в увода

Разработеният в дисертацията проблем е част от разрешаването на глобалните проблеми на човешката цивилизация: унищожаването от човека на живата и неживата природа, недостигът на хранителни продукти в някои части от света, глобалното затопляне на климата и комплексните негативни последици за живота на планетата, замърсеността на въздуха, почвата и храната и здравните последици от това за човека и природата като цяло. Дисертантката е успяла да намери своят изследователски проблем, който следва логично продължение в точното формулиране на темата.

Актуалността на темата е с научна и практическа значимост. Научната значимост е свързана с липсата на изследвания, които да проучат възможностите за формиране на отношение към природата основано на аксиологичните функции и

а културата, съобразно индивидуалните и възрастови особености на децата от предучилищна възраст. Много доброто познаване от Надзифе Чангалова на практиката по проблема е позволило не само да очертае основните противоречия между съвременните изследвания на екологичното възпитание и изискванията на практиката от комплексен подход към изследване и анализиране на процеси и явления при запознаване на децата с природата, но да се насочи към конструирането и апробирането на теоретико-методически модел с приложни функции за формиране на отношение към природата, като ценност на културата.

Обектът и предметът на изследване са точно и прецизно формулирани, което позволява ясно поставяне на целта и задачите, които закономерно произтичат една от друга и логически изясняват поставената цел.

Хипотезата на изследването се основава на допускането, че ако между структурирането на организационните форми по обем и съдържание и творческото комбиниране на методи и средства при екологичното възпитание в предучилищна възраст (5-7 годишните) се подчиняват и съотнасят с когнитивния, афективния и поведенческият компонент на отношението към природата, то в детската градина се осигуряват условия за формиране на отношение към природата като ценност на културата.

Методите на изследване, които се използват имат комплексен характер, което дава възможност за практическо реализиране на методологическата част от изследването.

Изследването е проведено в две детски градини в с.Туховища и с.Годешево (община Сатовча) с участието на 38 деца в една експериментална група, на възраст от 5-7 години.

3. Анализ и оценка на съдържанието на дисертацията

В първа глава са анализирани основните понятия, които са в основата на темата на дисертацията (понятията „формиране“, „отношение“, „ценност на културата“). Дисертантката показва добро познаване на смисловите и съдържателните им характеристики, като се основава на съвременни психологически и педагогически публикации. Работата би спечелила обаче, от проява на по-голяма аналитичност и критичност към анализиранията понятия и демонстриране в по-висока степен на собствена позиция към обсъжданата проблематика.

Същевременно трябва да подчертаем, че при обсъждане на проблема, защо е необходимо детето от предучилищна възраст да възприема природата като ценност на културата, дисертантката демонстрира умения за анализиране на проблема от различни гледни точки и не дава еднозначен отговор на този въпрос. Интересно и продуктивно в креативен аспект е виждането за създаването на педагогически модел въвеждащ детето в света на природата и формиране на отношение към нея, като се използват вътрешните пластове на културата (митология, игра, художествено творчество, музика).

Във втора глава са определени структурните компоненти на отношението към природата. Отношението към природата е с интегрален характер, което е отразено в определяне на когнитивния, афективния и поведенческият компонент на неговата структура. Тук са изведени и основните критерии, показатели и индикатори за

измерване на степента на отношение към природата. Към всеки компонент на отношението към природата дисертантката създава собствени методики за диагностика на отношението към природата (от десет методики ,9 са разработка на Н.Чангалова и една е адаптиран вариант).

В трета глава са представени резултатите от приложението на методиките за измерване на компонентите на отношението към природата, като ценност на културата в констатиращият етап на експеримента. Обобщените резултати насочват към извода, че приоритет има прагматичния тип отношение към природата. Негативни те характеристики на отношението към природата са свързани с липса на самостоятелност при насочване на вниманието към естетически те ценности на природата, децата не осъзнават нравствено етичните норми и правила, свързани с опазването на природата от хората.

Според мен основна за дисертацията е **четвърта глава**, където е конструиран теоретико-методически модел за формиране на отношение към природата, като ценност на културата и са представени организацията и провеждането на формиращият етап и контролният етап от психолого-педагогическия експеримент.

Теоретико-методическият модел включва елементи с общопедагогически характер адаптирани за целите на изследването (цели, задачи, педагогическа обосновка, педагогически принципи, форми на организация, методи на възпитание и обучение, средства). Той е допълнен с дейностен комплекс, в който са включени различни видове познавателна, трудоподобна, игрова и художествено-творческа дейност. Н.Чангалова прави сполучлив опит да предложи общ алгоритъм за формиране на отношение към природата като ценност на културата, който включва когнитивен, афективен и поведенчески компонент .

Във формиращия етап от експеримента се прилага конструираният теоретико-методически модел в цялостното му многообразие: педагогически ситуации, тематични беседи, възприемане и интерпретиране на литературни творби, природен календар, фолклорни песни, работа с природни материали, различни видове игри, изобразителна дейност и др.

В контролния експеримент са представени и анализирани в количествен и качествен аспект резултатите от приложения теоретико-методически модел. Извършената диагностика на доминиращият тип насоченост на отношението към природата като към ценност на културата позволява да се конкретизира анализа и направят обобщени изводи за аксиологичните параметри на отношението към природата на децата от предучилищна възраст.

Общата ми оценка на разработеното в четвърта глава е положителна: дисертантката е конструирала теоретико-методически модел за формиране на отношение към природата ,приложила го е в педагогическия процес , коректно диагностирала и анализирала е резултатите.

Авторефератът е в обем от 58 страници и точно отразява съдържанието на дисертацията.

4.Приноси на дисертационния труд за науката и практиката

- Теоретично се обосновава и експериментално се прилага теоретико-методически модел за формиране на отношение към природата, като ценност на културата при 5-7 годишните деца;

- Разработен е целесъобразен и практически приложим комплекс от дейности за формиране на отношение към природата като ценност на културата, който е пилвалентен и мобилен в своето приложение в зависимост от особеностите на конкретната образователна и етно среда в която се използва.

5. Публикации по темата на дисертацията

Авторката е представила 9 публикации по темата на дисертационния труд, от които 8 са на кирилица и 1 на латиница, публикувани в списания и сборници у нас и в чужбина.

6. Критични забележки и препоръки

По отношение на получените резултати от приложените диагностични процедури е добре вниманието при анализа и интерпретацията на резултатите да се насочи и към индивидуалните и възрастовите особености на възприемане и оценка на учебното съдържание и поведението в различните дейности на децата от 5-7 годишна възраст.

Имам един въпрос към дисертантката: Защо се е въздържала от използване на дидактични игри при формиране на отношение към природата, като ценност на културата?

7. Заключение

В дисертацията докторантката Надзифе Чангалова е показала умения за реализиране на теоретично и експериментално научно изследване. Позитивни оценки заслужава и приложението към дисертационния труд, което предизвиква респект и уважение към научната трудоспособност на дисертантката.

Конкретните научни приноси в дисертацията и показаните от авторката знания и умения са основание да дам п о л о ж и т е л н а о ц е н к а за проведеното научно изследване. Предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Надзифе Чангалова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, по научната специалност Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика).

21..06.2019 г.

Изготвил становището:.....

/доц.д-р Иван Миленски /